

Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər

Mövzü Əsaslı Tələb
İstifadə üzrə Təlimat
(Topical Requirement)

The Institute of
Internal Auditors

Tərəfindən tərcümə olunmuşdur

The Institute of
Internal Auditors
Azerbaijan

Mündəricat

Mövzu Əsaslı Tələblərin İcmalı.....	2
Uyğunluq, Risk və Peşəkar Mühakimə.....	2
Nəzərə alınmalı məqamlar	7
İdarəetmə üzrə nəzərə alınmalı məqamlar	7
Risqlərin idarə edilməsi üzrə nəzərə alınmalı məqamlar	8
Nəzarət prosesinin təşkili üzrə nəzərə alınmalı məqamlar.....	10
Əlavə A. Praktiki Tətbiq Nümunələri.....	16
Əlavə B. Könüllü Sənədləşdirmə Aləti	18
Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər – İdarəetmə	18
Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər – Risklərin İdarə Edilməsi.....	20
Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər – Nəzarət Mexanizmləri	21

Mövzu Əsaslı Tələblərin İcmalı

Mövzu Əsaslı Tələblər Qlobal Daxili Audit Standartları™ (Global Internal Audit Standards™) və Qlobal Təlimatlarla birgə Peşəkar Təcrübələr üzrə Beynəlxalq Çərçivənin® (International Professional Practices Framework®) ayrılmaz hissəsi sayılır. Daxili Auditorlar İnstitutu (“DAİ”) Mövzu Əsaslı Tələblərin müvafiq praktikanın tətbiqi zamanı etibarlı istinad mənbəyi olan Standartlar ilə birlikdə tətbiq edilməsini tələb edir. Standartlara istinadlar bu təlimatın müxtəlif hissələrində daha ətraflı məlumat mənbəyi kimi yer alır.

Mövzu Əsaslı Tələblər daxili auditorların mövcud risk istiqamətlərinə necə yanaşdıqlarını daxili audit peşəsi kontekstində keyfiyyət və ardıcılığı təşviq etmək məqsədilə rəsmi çərçivəyə salır. Mövzu Əsaslı Tələblər baza xəttini müəyyən edir və Mövzu Əsaslı Tələblərə dair əminlik xidmətlərinin həyata keçirilməsi üçün müvafiq meyarlar formalaşdırır (Standart 13.4 “Qiymətləndirmə Meyarları”). Mövzu Əsaslı Tələblərə uyğunluq əminlik xidmətləri üçün məcburi, məsləhət xidmətləri zamanı isə nəzərə alınması tövsiyə olunandır. Mövzu Əsaslı Tələblər əminlik fəaliyyətlərinin icra edilməsi zamanı nəzərə alınmalı olan bütün mümkün aspektləri əhatə etmək üçün nəzərdə tutulmayıb və sadəcə olaraq mövzunun ardıcıl və etibarlı qiymətləndirilməsini təmin etmək üçün minimum tələblər toplusunu təqdim etmək məqsədi daşıyır.

Mövzu Əsaslı Tələblər aydın şəkildə DAİ-nin Üç Xətt Modeli və Qlobal Daxili Audit Standartları (“Standartlar”) ilə əlaqələndirilmişdir. İdarəetmə, risklərin idarə edilməsi və nəzarət prosesləri Mövzu Əsaslı Tələblərin əsas komponentləridir və Standart 9.1 “İdarəetmə, Risklərin İdarə Edilməsi və Daxili Nəzarət Proseslərinin Başa Düşülməsi” ilə uzlaşdırılmışdır. Üç Xətt Modelinə görə, idarəetmə Şura/İdarəedici orqanla, risklərin idarə edilməsi ikinci xəttlə, nəzarət və ya nəzarət prosesləri isə birinci xəttlə əlaqələndirilir. Rəhbərliyin birinci və ikinci səviyyələrdə təmsil olunmasına baxmayaraq, daxili audit funksiyası üçüncü səviyyədə müstəqil və obyektiv əminlik təminatı verən tərəf qismində təsvir edilir və Şuraya/İdarəedici orqana hesabat verir (Prinsip 8: “Şura Tərəfindən Nəzarətin Həyata Keçirilməsi”).

Uyğunluq, Risk və Peşəkar Mühakimə

Mövzu Əsaslı Tələblər mövcud olduqda daxili audit funksiyaları həmin mövzularla bağlı əminlik təminatı üzrə tapşırıqları yerinə yetirərkən və ya digər təminat tapşırıqları çərçivəsində Mövzu Əsaslı Tələblərin aspektləri müəyyən ediləndə göstərilən bu tələblərə riayət etməlidirlər.

Standartlarda təsvir edildiyi kimi, riskləri qiymətləndirmək baş audit icraçısının planlaşdırma fəaliyyətinin vacib hissəsidir. Daxili audit planına daxil ediləcək əminlik təminatı tapşırıqlarını müəyyən etmək üçün təşkilatın strategiyalarını, məqsədlərini və risklərini ən azı illik qiymətləndirmək tələb olunur (Standart 9.4 “Daxili Audit Planı”). Fərdi təminat tapşırıqlarını planlaşdırarkən daxili auditorlar tapşırıqla əlaqəli riskləri qiymətləndirməlidirlər (Standart 13.2 “Audit Tapşırığı Çərçivəsində Risklərin Qiymətləndirilməsi”).

Risk əsaslı daxili audit planının hazırlanması zamanı Mövzu Əsaslı Tələbin mövzusu müəyyən edilərək audit planına daxil edildikdə, aid olduğu müvafiq yoxlamalarda həmin mövzunun qiymətləndirilməsi üçün Mövzu Əsaslı Tələbdə göstərilən tələblərdən istifadə olunmalıdır. Bundan əlavə, daxili auditorlar (plana daxil edilib-edilmədiyindən asılı olmayaraq) hər hansı bir audit yoxlamasını icra edərkən Mövzu Əsaslı Tələbin

elementləri ortaya çıxdıqda, həmin Mövzu Əsaslı Tələb yoxlamanın bir hissəsi kimi tətbiq olunma baxımından qiymətləndirilməlidir. Nəhayət, əgər planlaşdırılmamış, lakin tematik mövzunu əhatə edən hər hansı bir audit tapşırığının icrası tələb olunarsa, Mövzu Əsaslı Tələbin tətbiq olunma baxımından qiymətləndirilməsi təmin olunmalıdır.

Mövzu Əsaslı Tələbi tətbiq edərkən peşəkar mühakimə əsas rol oynayır. Risk qiymətləndirmələri daxili audit planına hansı tapşırıqların daxil edilməsi barədə baş audit icraçılarının qərarlarını müəyyən edir (Standart 9.4). Bundan əlavə, daxili auditorlar peşəkar mühakimədən istifadə edərək hər bir yoxlama çərçivəsində hansı aspektlərin əhatə olunacağını (Standartlar 13.3 “Audit Tapşırığının Məqsədləri və Əhatə Dairəsi”, 13.4 “Qiymətləndirmə Meyarları” və 13.6 “İş Proqramı”) müəyyən edir.

Əgər Mövzu Əsaslı Tələb digər bir tənzimləyici tələb və ya müqavilə şərtləri ilə istisna və ya əvəz edilsə, eləcə də Standartlara uyğunluq təşkil edən digər prosedurların tətbiqi ilə həll olunursa, bunun əsaslandırılması sənədləşdirilməli və saxlanılmalıdır. Mövzu Əsaslı Tələbə riayət edilməsi Standart 14.6 “Audit Tapşırığının Sənədləşdirilməsi”-də təsvir edildiyi kimi auditorların peşəkar mühakiməsindən istifadə etməklə sənədləşdirilməlidir.

Bu Mövzu Əsaslı Tələb nəzərə alınmalı olan nəzarət proseslərinin minimal səviyyəsini təsvir etsə də, müvafiq sahədə riski çox yüksək qiymətləndirən təşkilatlar əlavə aspektləri də qiymətləndirməli ola bilərlər.

Əgər baş audit icraçısı daxili audit funksiyasının Mövzu Əsaslı Tələb çərçivəsində vacib olan audit işlərini yerinə yetirmək üçün zəruri biliyə malik olmadığını müəyyən edərsə, baş audit icraçısı resursları necə əldə edəcəyini müəyyən etməli və məhdudiyətlərin təsirini, eləcə də hər hansı resurs çatışmazlığının necə aradan qaldırılacağını vaxtında direktorlar şurasına və yüksək rəhbərliyə bildirməlidir. Baş audit icraçısı Mövzu əsaslı Tələblərə uyğunluğun təmin olunması üzrə son məsuliyyəti resursların necə əldə olunacağından asılı olmayaraq öz üzərinə götürür (Standartlar 3.1 “Səriştə və Bacarıqlar”, 7.2 “Baş Audit İcraçısının İxtisas Tələbləri”, 8.2 “Resurslar”, 10.2 “İnsan Resurslarının İdarə Olunması”).

İcra, Sənədləşdirmə və Hesabatlılıq

Mövzu Əsaslı Tələbləri tətbiq edərkən daxili auditorlar da Standartlara riayət etməli və işlərini V Fəsil: Daxili Audit Xidmətlərinin Göstərilməsi bölməsinə uyğun şəkildə aparmalıdırlar. V Fəsildəki standartlar tapşırıqların planlaşdırılmasını (Prinsip 13: “Audit Tapşırıqlarının Səmərəli Planlaşdırılması”), icrasını (Prinsip 14: “Audit Tapşırıqlarının İcra Olunması”) və nəticələrinin təqdim olunmasını (Prinsip 15 “Audit Tapşırığının Nəticələri barədə Məlumatlandırma və Tədbirlər Planının Təqibi”) təsvir edir.

Mövzu Əsaslı Tələblər ardıcıl, yüksək keyfiyyətli daxili audit praktikasını dəstəkləmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. Yerli qanunlar, normativ aktlar, nəzarət orqanlarının gözləntiləri və digər peşəkar səviyyədə tanınmış çərçivələr əlavə və ya daha spesifik tələblər irəli sürə bilər. Daxili auditorlar təşkilatın fəaliyyət göstərdiyi sənaye və yurisdiksiyalara aid qanun və/və ya normativ aktları başa düşməli və onlara riayət etməli, eləcə də Standart 1.3 “Hüquqi və Etik Davranışlar”-in tələblərinə əsasən zəruri açıqlamaları təqdim etməlidirlər. Daxili auditorlar bu əlavə tələbləri artıq öz audit proqramlarına və test prosedurlarına daxil etmiş olduqları halda Mövzu Əsaslı Tələbin tələblərinə uyğunluğu təmin etmək məqsədilə müvafiq üzləşdirməni aparmalıdırlar.

Mövzu Əsaslı Tələbin əhatəsi auditorların peşəkar mühakiməsinə əsasən daxili audit planında və ya tapşırıq üzrə iş proqramında sənədləşdirilə bilər. Bir və ya bir neçə daxili audit tapşırığı bu tələbləri əhatə edə bilər. Bundan əlavə, bütün tələblərin tətbiq oluna bilmədiyi hallar da mövcud ola bilər. Mövzu Əsaslı Tələbin

tətbiqolunma imkanına görə qiymətləndirildiyinə dair sübutlar, eləcə də istənilən istisnaların əsaslandırmasını izah edən dəlillər saxlanmalıdır.

Keyfiyyət Təminatı

Standartlar baş audit icraçısından daxili audit funksiyasının bütün aspektlərini əhatə edən keyfiyyət təminatı və təkmilləşdirmə proqramı hazırlamağı, tətbiq etməyi və saxlamağı tələb edir (Standart 8.3 “Keyfiyyət”). Nəticələr Şuraya və yüksək rəhbərliyə bildirilməlidir. Təqdimatlar daxili audit funksiyasının Standartlara uyğunluğunu və performans hədəflərinə çatmasını hesabat şəklində əhatə etməlidir.

Keyfiyyət təminatı üzrə yoxlama zamanı Mövzu Əsaslı Tələbə uyğunluq dəyərləndirilməlidir.

Üçüncü Tərəf

Üçüncü tərəf təşkilatın (“əsas təşkilat”) məhsul və ya xidmət əldə etmək üçün işgüzar əlaqə qurduğu kənar fərd, qrup və ya qurumdur. Əlaqə əsas təşkilata məhsullar, xidmətlər, insan resursları, istehsal və ya informasiya texnologiyaları həlləri, məsələn, məlumatların saxlanması, emalı və texniki qulluq göstərilməsi üçün müqavilə, razılaşma və ya digər vasitələrlə formalaşdırıla bilər.

Qeyd

Mövzu Əsaslı Tələblər Qlobal Daxili Audit Standartlarında müəyyən edilmiş ümumi daxili audit terminologiyasından istifadə edir. Oxucular Standartların lüğət və terminlər bölümündəki təriflərə müraciət etməlidirlər.

“Üçüncü tərəf” anlayışı sənaye seqmenti və ya digər kontekstlərə uyğun olaraq fərqli şəkildə tərif edilə və istifadə oluna bilər. Daxili auditorlara bu sahədə çeviklik imkanı verilir və onlar əsas təşkilatın (üçüncü tərəflə sövdələşməyə girən təşkilat) üçüncü tərəf üzrə tətbiq etdiyi tərfi Mövzu Əsaslı Tələblə uyğunlaşdırmaq üçün peşəkar mühakimələrinə əsaslanmalıdırlar. Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər Mövzu Əsaslı Tələbi və İstifadə üzrə Təlimatı “üçüncü tərəf” anlayışından satıcılar, təchizatçılar, podratçılar, subpodratçılar, kənardan cəlb olunmuş xidmət təminatçıları, digər agentliklər və məsləhətçiləri əhatə etmək üçün istifadə edir. “Üçüncü tərəf” anlayışı üçüncü tərəf ilə onun subpodratçıları (tez-tez “daha aşağı mərhələli podratçılar” kimi də təsnif olunan subpodratçılar) və ya “dördüncü tərəflər”, “beşinci tərəflər” və “N saylı tərəflər” ilə arasındakı razılaşmaları əhatə edir.

Bu Mövzu Əsaslı Tələb əsas təşkilatla dolayı kənar əlaqələri, maraqları və ya iştirakları, məsələn, tənzimləyicilər, agentlər, brokerlər, investolar, qəyyumlar/şura üzvləri, ictimai xidmətlər və geniş ictimaiyyətin üzvləri ilə olan münasibətləri, eləcə də daxili əlaqələri, məsələn, işçilər və qrupdaxili xidmət təminatçıları ilə olan münasibətləri əhatə etmək üçün nəzərdə tutulmamışdır.

“Üçüncü tərəf” anlayışı sənaye seqmenti və ya digər kontekstlərə uyğun olaraq fərqli şəkildə tərif edilə və istifadə oluna bilər. Daxili auditorlara bu sahədə çeviklik imkanı verilir və onlar əsas təşkilatın (üçüncü tərəflə sövdələşməyə girən təşkilat) üçüncü tərəf üzrə tətbiq etdiyi tərfi Mövzu Əsaslı Tələblə uyğunlaşdırmaq üçün peşəkar mühakimələrinə əsaslanmalıdırlar.

Təşkilatın üçüncü tərəf münasibətlərini idarə edən proseslərinin effektivliyi təşkilat səviyyəsində və/və ya bir və ya bir neçə fərdi müqavilə, razılaşma və ya münasibət səviyyəsində qiymətləndirilə bilər. Daxili auditorlar təşkilatın üçüncü tərəf siyasətləri, prosedurları, prosesləri, çərçivəsi və həyat dövrü barədə anlayış formalaşdırmaq üçün “yuxarıdan aşağı” yanaşmasından istifadə etməlidirlər. Daxili auditorlar fərqli sənaye sektorlarına, təşkilatlara və tapşırıq mövzularına əsasən üçüncü tərəf risklərindəki incəlikləri

anlamaq üçün öz mühakimələrinə istinad etməlidirlər. Standart 5.1 “Məlumatların İstifadəsi”-nə uyğun olaraq, daxili auditorlar əldə edə biləcəkləri üçüncü tərəf məlumatları ilə bağlı bütün siyasət və prosedurlardan xəbərdar olmalı və onlara riayət etməlidirlər.

Mövzu Əsaslı Tələb üçüncü tərəflər və/və ya üçüncü tərəfin əsas təşkilatla bağladığı müqavilə və ya razılaşmanın imkan verdiyi dördüncü və daha aşağı səviyyəli subpodrat münasibətlərində daxili audit funksiyası tərəfindən əminlik təminatı tapşırıqları yerinə yetirilərkən tətbiq olunur. Daxili auditorlar aşağıdakı risklərin idarə edilməsi bölməsində təsvir edildiyi kimi risklərə əsaslanaraq üçüncü və daha aşağı mərhələli tərəfləri prioritetləşdirməlidirlər. Daxili auditorlar risk qiymətləndirməsinin nəticələrinə əsasən bütün tələbləri tətbiq etməli və istisnaları sənədləşdirilməlidirlər.

Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər Mövzu Əsaslı Tələbi və İstifadə üzrə Təlimatı təşkilatın üçüncü tərəflərlə münasibətlərinin mərhələlərinə, yəni həyat dövrü mərhələlərinə istinad edir: seçmə, müqavilə bağlama, münasibətlərin başlaması, monitorinq və münasibətlərin sonlandırılması. Bəzi sənaye seqmentlərində münasibətlərin mərhələlərinə dair spesifik tələblər mövcud olsa da, Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər Mövzu Əsaslı Tələbi və İstifadə üzrə Təlimatı məqsədləri üçün yuxarıda qeyd olunmuş mərhələlər istifadə olunacaq. Bu mərhələlər aşağıdakı kimidir:

- Seçmə: üçüncü tərəfin zəruriliyini müəyyən etmək, onun istifadəsi üçün plan hazırlamaq və seçim üçün lazım olan zəruri yoxlama prosedurlarını əhatə edən proseslərdir. Əlavə olaraq, seçim potensial və cəlb olunmuş üçüncü tərəflərin risklərinin qiymətləndirilməsini də əhatə etməlidir.
- Müqavilə Bağlama: üçüncü tərəf ilə hüquqi razılaşmanın hazırlanması, danışıqların aparılması, təsdiqlənməsi və həyata keçirilməsi üçün zəruri yoxlama proseslərini əhatə edir.
- Münasibətlərin Başlaması: münasibətə başlama mərhələsi müqavilə imzalandıqda başlayır və üçüncü tərəflərin müqavilə və ya razılaşmanın şərtlərini yerinə yetirməsi üçün əsas yaradır.
- Monitorinq: müqavilə hazırlanıb təsdiqləndikdən sonra üçüncü tərəfin “canlı rejimdə” idarə edilməsi və davamlı monitorinqi proseslərini əhatə edir. Yanaşma adətən sistemli və risk əsaslı olur və davamlı təkmilləşdirməni nəzərə almalıdır. Monitorinq zərurət yarandıqda davam edən üçüncü tərəf müqavilələrinin və ya razılaşmaların yenilənməsini əhatə edir.
- Münasibətlərin Sonlandırılması: müqavilələrin və razılaşmaların ləğvi, risklərə əsasən prioritetləşdirilmiş üçüncü tərəflər üçün çıxış strategiyasının idarə edilməsi və zərurət yarandıqda münasibətlərə xitam verilməsi proseslərini əhatə edir. Proseslər adətən risk əsaslı yanaşmadan istifadə edir və rəsmi çıxış planını əhatə edə bilər.

Hətta bir və ya bir neçə məqsədə nail olmaq üçün üçüncü tərəfi cəlb etdikdə belə əsas təşkilat məqsədlərinə çatmaqla bağlı risklərə görə məsuliyyəti öz üzərinə götürür. Üçüncü tərəflərlə əməkdaşlıq təşkilatın prosesləri həyata keçirməklə bağlı bəzi xərclərini azalda bilər. Buna baxmayaraq, əsas təşkilatın üçüncü tərəfin nəzarət proseslərinə dair əlçatanlığı və səlahiyyətləri məhdud olduğuna görə bu əlavə əməliyyat riskləri yarada bilər. Üçüncü tərəf müqaviləyə əsasən öhdəliklərini yerinə yetirmədikdə, qeyri-etik fəaliyyətlərdə iştirak etdikdə və ya iş prosesində fasilə yarandıqda, əsas təşkilat mənfi nəticələrlə üzləşə bilər.

Əsas təşkilat müvafiq idarəetmə, risk idarəçiliyi və nəzarət prosesləri vasitəsilə riskləri müəyyən etməli, qiymətləndirməli və idarə etməlidir. Üçüncü tərəflərlə əlaqəli risklərin təsnifləşdirilməsi və nümunələri aşağıda təqdim olunmuşdur:

- Strateji risklər, məsələn, əsas təşkilatın missiyasını və/və ya yüksək səviyyəli məqsədlərini yerinə yetirmək və ya birləşmələr və satınalmaların təsirlərini idarə etmək qabiliyyəti.
- İşgüzar nüfuzla bağlı risklər, məsələn, ətraf mühitə və ya əsas təşkilatın müştərilər, alıcılar və maraqlı tərəflərlə münasibətlərinə və onların təşkilata olan etimadına dəyən zərər.
- Etik risklər, məsələn dürüstlüklə bağlı pozuntular, maraqların toqquşması, rüşvət və korrupsiya halları.
- Əməliyyatlarla bağlı risklər, məsələn fiziki və informasiya təhlükəsizliyi, daxili risklər, xidmət kəsintiləri və məqsədlərə çatma bilməmək.
- Maliyyə riskləri, məsələn, üçüncü tərəfin ödəniş qabiliyyətinin itirilməsi və dələduzluq halları.
- Müvafiq yerli, milli və beynəlxalq tənzimləyici tələblərə riayət edilməməsi riski.
- Kibertəhlükəsizlik və digər məlumatların qorunması, məsələn, həssas məlumatların ələ keçirilməsi və sızması riski.
- İnformasiya texnologiyaları riskləri, məsələn, həyati əhəmiyyətli əməliyyatları dəstəkləmək üçün xidmətlərin əlçatan olmaması.
- Hüquqi məsələlər, məsələn, maraq toqquşmaları, mübahisələr və müqavilə şərtlərinin pozulmasına görə məhkəmə çəkişmələri.
- Dayanıqlılıq riskləri, məsələn, ekoloji, sosial və idarəetmə sahələri üzrə. Məsələn, təşkilatın ətraf mühitə təsiri ilə bağlı riskləri və təşkilatın icmalarla qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı riskləri bu tip risklərə aid etmək olar.
- Geosiyasi risklər, məsələn ticarət mübahisələri/sanksiyalar və siyasi sabitliyin pozulması ilə bağlı risklər.

Daxili auditorlar idarəetmə, risk idarəçiliyi və nəzarət proseslərinə dair tələbləri qiymətləndirərkən bu mərhələləri nəzərə almalıdırlar.

Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər Mövzu Əsaslı Tələbi Standard 9.1 “İdarəetmə, Risklərin İdarə Edilməsi və Nəzarət Proseslərinin Başa Düşülməsi”-nə uyğun olaraq üç kateqoriyaya bölünmüşdür:

- İdarəetmə – təşkilatın missiya, siyasət və prosedurlarını dəstəkləmək məqsədi daşıyan, aydın şəkildə müəyyən edilmiş üçüncü tərəflərlə bağlı əsas məqsədlər və strategiyalar.
- Risklərin idarə edilməsi – üçüncü tərəflərin cəlb edilməsi ilə bağlı təhdidləri müəyyən etmək, təhlil etmək, idarə etmək və izləmək, eləcə də üçüncü tərəflərlə bağlı riskləri dərhal eskalasiya etmək üçün proseslər.
- Nəzarət – rəhbərlik tərəfindən müəyyən edilmiş, üçüncü tərəflərin cəlbi ilə bağlı risklərin təsirlərinin azaldılması üçün dövrü olaraq qiymətləndirilən nəzarət prosesləri.

Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər Mövzu Əsaslı Tələbi və İstifadə üzrə Təlimata əlavə olaraq, daxili auditorlar üçüncü tərəflərlə bağlı əlavə peşəkar təlimatlara, məsələn, PTBÇ Qlobal Təlimatına və sənaye üzrə spesifik mənbələrə müraciət edə bilərlər.

Nəzərə alınmalı məqamlar

Daxili auditorlar Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər üzrə Mövzu Əsaslı Tələbdəki vacib olan tələblərin qiymətləndirilməsində kömək məqsədilə aşağıdakı məqamları nəzərə ala bilərlər. Aşağıdakı hər bir bölmədəki hərflə işarələnmiş bəyanatlar Mövzu Əsaslı Tələb ilə əlaqəli müvafiq tələbləri təkrarlayır və ya onlara istinad edir. Bu məcburi olmayan mülahizələr tələbləri qiymətləndirməyin üsullarına dair nümunələr təqdim etmək məqsədi daşıyır. Daxili auditorlar qiymətləndirmələrinə nəyi daxil edəcəklərini müəyyən edərkən peşəkar mühakimələrinə əsaslanmalıdırlar.

İdarəetmə üzrə nəzərə alınmalı məqamlar

İdarəetmə proseslərinin, eləcə də şuranın nəzarətinin Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər üzrə məqsədlərə necə tətbiq olunduğunu qiymətləndirmək üçün daxili auditorlar aşağıdakı dəlilləri nəzərdən keçirə bilərlər:

- A. Üçüncü tərəfin cəlb olunması zərurətini müəyyən etmək üçün rəsmi və sənədləşdirilmiş risk əsaslı yanaşma və ya strategiya. Yanaşma periodik olaraq nəzərdən keçirilir və aşağıdakıları əhatə edir:
 - Yanaşmanı tətbiq etmək məqsədilə təşkilat tərəfindən istifadə üçün təsdiqlənmiş, aydın şəkildə müəyyən edilmiş və standartlaşdırılmış proses.
 - Strateji uyğunluğun və resurs səmərəliliyinin təmin edilməsi məqsədilə üçüncü tərəfin cəlb edilməsini əsaslandırmaq üçün xərc-fayda təhlilinə əsaslanan büdcələnmiş resurslar.
 - Rəhbərliyin üçüncü tərəflərlə bağlı məsələləri həll edən şəxslər də daxil olmaqla risklərin və nəzarət mexanizmlərinin qiymətləndirməsi.
 - Üçüncü tərəflərlə müqavilələrin bağlanması, proseslərin idarə olunması və onların performansının dəyərləndirilməsi üçün kifayət qədər resursların mövcudluğu.
 - Maraqlı tərəflərin rəylərinin yanaşmaya və ya strategiyaya inteqrasiyası.
- B. Münasibətlərin həyat dövrü boyunca üçüncü tərəfləri müəyyən etmək, qiymətləndirmək və prosesləri idarə etmək üçün istifadə olunan siyasətlər, prosedurlar və digər müvafiq sənədlər. Siyasətlər və prosedurlar aşağıdakıları əhatə edə bilər:
 - Əsas idarəetmə, risk idarəçiliyi və nəzarət proseslərini asanlaşdırmaq üçün standartlaşdırılmış alətlər və şablonlar.
 - Siyasətləri və prosedurları mütəmadi qiymətləndirmək, onların müvafiqliyini müəyyən etmək və zərurət olduqda yeniləmək üçün proseslər.
 - Üçüncü tərəflərin seçilməsi, müqavilə bağlanması, münasibətlərin başlaması, monitorinq və münasibətlərin sonlandırılması üçün meyarların müəyyən edilməsi.
 - Siyasətlər və prosedurlarla uyğunlaşdırmaq üçün tətbiq olunan tənzimləyici tələblərin müəyyən edilməsi və onların dövrü olaraq nəzərdən keçirilməsi.
 - Üçüncü tərəflərlə münasibətlərin idarə olunması sahəsində aparıcı təcrübələri müəyyənləşdirmək və müqayisə etmək üçün keçirilən “benchmarkinq” (müqayisə) fəaliyyətlərinin mövcudluğu.

- C. Üçüncü tərəflərlə münasibətlər üzrə qoyulmuş məqsədlərə çatmağa dəstək verən müəyyən edilmiş rollar və məsuliyyətlər. Bu sahədə əlavə sübutlar aşağıdakılardan ibarət ola bilər:
- Üçüncü tərəfin dəyərlərinin, əxلاقının və korporativ sosial məsuliyyətinin əsas təşkilatın prinsipləri ilə uyğun olub-olmadığını qiymətləndirmək üçün proseslər. Proses potensial maraqlı toqquşmalarını və ya qeyri-etik hərəkətlərin dərhal necə ünvanlanacağını əhatə etməlidir.
 - Üçüncü tərəflərlə münasibətlərdə idarəetmə rollarını icra edən heyət üçün müntəzəm təlimlərin keçirilməsi və onların səriştələrinin dövrü olaraq qiymətləndirilməsi.
 - Üçüncü tərəflər barədə təşkilat daxilində maarifləndirməni təmin etmək üçün təlimlərin həyata keçirilib-keçirilmədiyinin qiymətləndirilməsi üzrə proses.
 - Rol və məsuliyyətlərin Üç Xətt Modelinə uyğunlaşdırılması.
- D. Aşağıdakılar da daxil olmaqla, üçüncü tərəflə münasibətlərin həyat dövrü boyunca (məsələn, direktorlar şurası, yüksək rəhbərlik, satınalma, əməliyyatlar, risk idarəçiliyi, uyğunluq (komplayens), hüquq, informasiya texnologiyaları, informasiya təhlükəsizliyi, insan resursları və digərləri) müvafiq maraqlı tərəflərlə vaxtında ünsiyyət və əməkdaşlıq:
- İclas protokollarında, hesabatlarda və ya elektron poçtlarda üçüncü tərəflərlə münasibətlərdən yaranan risklər və məlum potensial zəifliklər haqqında məlumat.
 - Üçüncü tərəflərlə münasibətlərin idarəçiliyi üzrə məlumat mübadiləsi və əməkdaşlığın təşviqi (məsələn, dövrü olaraq təşkil olunan funksiyalararası iclaslar vasitəsilə).

Risklərin idarə edilməsi üzrə nəzərə alınmalı məqamlar

Risklərin idarə edilməsi proseslərinin üçüncü tərəflərlə münasibətlərlə bağlı məqsədlərə necə tətbiq olunduğunu qiymətləndirmək üçün daxili auditorlar aşağıdakı dəlilləri nəzərdən keçirə bilərlər:

- A. Üçüncü tərəflərin xidmətlərindən istifadə edənlər üçün standartlaşdırılmış və geniş əhatəli risk idarəetmə prosesləri müəyyən edilmiş rollar və məsuliyyətləri əhatə edir və təşkilata aid əsas riskləri yetərli səviyyədə nəzərə alır:
- Üçüncü tərəf risklərinin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsi proseslərinə əsas risklərin aşağıdakı şəkildə idarə edilməsi daxildir:
 - İlk olaraq müəyyən edilməsi və bildirilməsi.
 - Təşkilatı məqsədlərə çatmaq qabiliyyətinə təsirini qiymətləndirmək üçün təhlil edilməsi.
 - Riski qəbul edilə bilən səviyyəyə endirmək üçün tədbirlər planları da daxil olmaqla azaldılması.
 - Təhdidlər tam aradan qaldırılanadək erkən xəbərdarlıqların aşkarlanması və onlara cavab verilməsi də daxil olmaqla izlənilməsi və mütəmadi olaraq hesabat təqdim edilməsi üçün planın mövcud olması.
 - Təşkilatın uzunmüddətli məqsədlərinin və strategiyasının zərərə məruz qalmasının qarşısını almaq məqsədilə proseslərə riayət olunması və hər hansı kənarlaşmaya görə düzəldici tədbirlərin həyata keçirilməsinin monitorinqinin aparılması.
 - Risklərin idarə olunması komitəsi və ya digər orqan üçüncü tərəflərlə münasibətlərə birbaşa nəzarət edir və direktorlar şurasına töhfə verir. Komitənin müəyyən edilmiş məqsədləri

mövcuddür və müntəzəm olaraq iclaslar keçirilir. Sübut olaraq iclas protokolları təqdim edilə bilər.

- B.** Üçüncü tərəflərlə bağlı risklər münasibətlərin həyat dövrü boyunca müəyyən edilir və mütəmadi olaraq qiymətləndirilir. Risk qiymətləndirməsi üçüncü tərəfləri sıralayır və prioritetləşdirir. Risklər üzrə cavab tədbirləri də müvafiq olaraq sıralanır və prioritetləşdirilir.
- Əsas təşkilat üçüncü tərəf risklərinin qiymətləndirilməsini hazırlayarkən ölçü, yetkinlik və cəlb olunmuş üçüncü tərəflərin sayı kimi amilləri nəzərə alır.
 - Risklərin qiymətləndirilməsi sənədləşdirilir və burda məxsusi və qalıq risklər müəyyən edilir.
 - Təşkilat risk qiymətləndirməsini təhlil etmək və yeniləmək üçün zəruri yoxlama prosesinə əməl edir.
 - Üçüncü tərəflərin risklərə görə sıralanması və prioritetləşdirilməsi üçün meyarlar müəyyən edilir. Belə meyarların nümunələri aşağıda göstərilmişdir:
 - Təqdim olunan xidmətlər təşkilatın əməliyyatları üçün həyati əhəmiyyət daşıyır.
 - Razılaşmanın maliyyə dəyəri əhəmiyyətli sayılacaq səviyyədədir.
 - Münasibət yenidir, tez bir zamanda formalaşmışdır və/və ya uzunmüddətli olması nəzərdə tutulmuşdur.
 - Bir neçə kənar tərəf cəlb olunmuşdur.
 - Üçüncü tərəf işin bir hissəsini və ya hamısını subpodratçıya verməyi planlaşdırır.
 - Təşkilat geniş qəbul olunmuş risk qiymətləndirilməsi təcrübələrinə riayət edir, o cümlədən risk qiymətləndirilməsinin mümkün olan ən erkən mərhələdə, adətən seçim mərhələsində, təklif təhlil edilərkən və münasibətlərin başlamasından əvvəl aparılmasını təmin edir.
 - Təchizatçılar məxsusi risklərə əsasən risk sıralamalarını və prioritetlərini müəyyən etmək üçün sorğu doldururlar. Təşkilat sorğu vərəqələrinin müvafiq personal tərəfindən doldurulmasını təmin edir və onların düzgünlüyünü yoxlayır.
 - Təşkilat informasiya texnologiyaları, satınalma, korporativ risk idarəçiliyi, insan resursları, hüquq, uyğunluq (komplayens), əməliyyatlar, mühasibatlıq və maliyyə kimi funksional sahələrdən üçüncü tərəf risklərinin idarə edilməsi ilə bağlı dövrü olaraq məlumat alır.
- C.** Risklər üzrə cavab tədbirləri (məsələn azaldılma, qəbul, aradan qaldırılma və paylaşılma) müəyyən edilir və risk sıralaması ilə uyğunlaşdırılır.
- Risklər üzrə cavab tədbirləri üçüncü tərəfin nəzarət mühiti nəzərə alınmaqla sənədləşdirilir.
 - Əsas təşkilatın risk dözümlülüyünü aşan risklərə verilən cavab tədbirlərinin uyğunluğu, xüsusilə risklər qəbul edildikdə, təhlil edilir. Cavab tədbirləri üçüncü tərəflərlə mümkün maraqlı toqquşmalarını nəzərə alaraq hazırlanmalıdır.
- D.** Üçüncü tərəflərlə bağlı risklərin idarə edilməsi və eskalasiya olunması prosesləri, o cümlədən təhdid və ya risk səviyyəsinin necə qiymətləndirilməsi, təyin olunması və prioritetləşdirilməsi. Təhlil prosesi aşağıdakıların müəyyən edilməsini əhatə edə bilər:
- Təşkilatın risk səviyyələrinin — məsələn, yüksək, orta və aşağı — tərifləri və izahları, eləcə də hər bir risk kateqoriyası üçün eskalasiya prosedurları.

- Müəyyən edilmiş risklərə görə prioritetləşdirilmiş üçüncü tərəflərin siyahısı və müvafiq risk hadisələrinin aradan qaldırılması üzrə cari vəziyyətin təhlili.
- Müvafiq hüquqi, tənzimləyici və uyğunluq (komplayens) tələbləri.
- Risklərin həm maliyyə, həm də qeyri-maliyyə (məsələn, işgüzar nüfuz) təsirləri.
- Üçüncü tərəf risklərinin rəhbərliyə və işçilərə çatdırılması prosesləri, o cümlədən risk profilinə dair direktorlar şurasına (və ya digər müvafiq orqana) müntəzəm olaraq hesabat təqdim olunması. Təqdim olunan məlumatlar xüsusi əhəmiyyəti olan üçüncü tərəflərlə bağlı qeyd olunan hər hansı problemlərin aradan qaldırılması üzrə cari vəziyyətlə bağlı məlumatların təqdim olunmasını da əhatə etməlidir.
- Əsas təşkilatın risk iştahası və risk dözümlülüyü səviyyələri dəyişdikdə sıralamanın və prioritetləşdirmənin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə proseslərin mövcudluğu.

Nəzarət prosesinin təşkili üzrə nəzərə alınmalı məqamlar

Nəzarət proseslərinin üçüncü tərəflərlə münasibətlər üzrə məqsədlərə necə tətbiq olunduğunu qiymətləndirmək üçün daxili auditorlar aşağıdakı dəlilləri nəzərdən keçirə bilərlər:

- A. Üçüncü tərəflərin tapılması və seçilməsi üçün sənədləşdirilmiş və təsdiqlənmiş biznes əsaslandırması və ya münasibətin zəruriliyi və mahiyyətini izah edən və əsaslandırıcı digər müvafiq sənədlə gücləndirilmiş zəruri yoxlama prosesi mövcuddur.
 - Biznes əsaslandırması prosesi həmçinin aşağıdakıları əhatə edə bilər:
 - Üçüncü tərəfin gözləntiləri yerinə yetirmə qabiliyyətinə və təşkilata mümkün təsirlərə dair risklərin nəzərə alınması.
 - Ətraflı xərc-fayda təhlilinin əlavə edilməsi.
 - Müəyyən edilmiş təchizat proseslərinə (məsələn, rəqabətli tenderlər, təklif sorğuları və tək mənbədən satınalma) riayət edilir. Proseslərə aşağıdakılar daxildir:
 - Mühüm aspektlər üçün meyarlar, məsələn, kibertəhlükəsizlik protokollarının təhlili, bank məlumatlarının təsdiqlənməsi, maliyyə məlumatlarının yoxlanılması və üçüncü tərəfin təşkilati strukturunu, cinayət və hüquqi bazalardakı məlumatları, sürücülük bazasındakı qeydləri, siyasi fəaliyyətlərini və cinayətkar fəaliyyətlərlə əlaqələrinin mövcudluğunun araşdırılması.
 - Keçmiş performansın, tövsiyə məktublarının, işgüzar nüfuzun və müqavilə xərclərinin qiymətləndirilməsini əhatə edən aydın seçmə meyarlarının mövcudluğu.
 - Təchizatçıların düzgün seçilməsini təmin etmək üçün zəruri yoxlamaların aparılması, məsələn, təklifləri nəzərdən keçirmək üçün funksional qruplardan ibarət komandaların yaradılması. Qərəzlilik riskini azaltmaq məqsədilə nəzarət qrupları üçün nəzarət tədbirlərinə, müvafiq komandanın yaradılması prosedurları və potensial maraq toqquşmalarının açıqlanması tələbləri daxildir.
 - Üçüncü tərəfin nəzarət mühitini qiymətləndirərkən aparılan zəruri yoxlama prosedurları; məsələn, yerində baxış keçirmək və ya üçüncü tərəflə bağlı aşağıdakıların təhlil olunması:

- Sistem və Təşkilat Nəzarəti (STN/SOC) hesabatları.
 - Maliyyə sabitliyi.
 - Təsis sənədləri və ya dövlət reyestrindən verilən çıxarış.
 - Rəhbərliyin əsas üzvlərinin və maraqlı tərəflərin qərar qəbulunda şəffaflıq.
 - Təşkilati struktur.
 - Əməliyyat sabitliyi.
 - Kibertəhlükəsizlik protokolları.
 - Müvafiq qanunlara, normativ aktlara və standartlara riayət olunması.
 - Etik parametrlər.
 - Əsas təşkilatla əməkdaşlıq tarixi.
 - İşgüzar nüfuz.
- Mümkün təchizatçıların və ya podratçıların yalnız müvafiq zəruri yoxlama prosesləri həyata keçirildikdən və nəticələri təhlil edildikdən sonra həyat dövrü idarəçiliyində müqavilə bağlanması mərhələsinə keçdiklərinə dair sübutlar.
- B.** Müqavilə bağlanması üzrə siyasətlər və prosedurlar müəyyən edilir və onlara riayət olunur.
- Müqavilələr qəti və aydın şərtlərlə tərtib olunur.
 - Müqavilənin hazırlanması mərhələsində əsas risklər nəzərə alınır və müvafiq bəndlər müqaviləyə daxil edilir. Bu mərhələdə həll olunması tələb olunan məsələlər üçüncü tərəfə çatdırılır.
 - Müqavilələrin əsas elementləri təşkilatın müqavilə siyasəti və prosedurlarına, eləcə də üçüncü tərəfin prioritetlərinə uyğun olaraq müəyyən edilir. Elementlərə aşağıdakılar daxil ola bilər:
 - Məlumatın açıqlanmamasına dair (məxfilik) razılaşmalar.
 - Müqaviləyə xitam verilməsi üzrə müddəalar və məlumatlara çıxışın təmin olunması ilə bağlı aydın müddəalar.
 - Kibertəhlükəsizlik üzrə tələblər, o cümlədən bütün məlumatlara çıxış və onların paylaşılması, həmçinin müəyyən edilmiş müddət ərzində insident və ya pozuntular barədə hesabat verilməsi tələbləri.
 - Əsas təşkilatın məlumat bazasına təsir edə biləcək pozuntunun bildirilməsi üzrə tələblər.
 - Üçüncü tərəfin fərdi identifikasiya məlumatlarının, o cümlədən tam hüquqi adı, ünvanı, fiziki yerləşdiyi məkan və internet saytının təsdiqi üçün standartlaşdırılmış proses. Standart təcrübə identifikasiya prosesi zamanı yoxlama siyahısından istifadə etmək və məlumatların düzgünlüyünü yoxlamaqdan ibarətdir.
 - Aydın şəkildə müəyyən edilmiş xidmət səviyyəsi razılaşmaları, gözlənilən nəticələri və hər bir tərəfin hüquq, öhdəlik, cəza, mükafat və məsuliyyətlərini, o cümlədən əmək haqqı xərclərinin (subpodratçılarla bağlı xərclər də daxil olmaqla) ödənilməsi məsuliyyətini müəyyən edir.
 - Daha aşağı mərhələli podratçıları da əhatə edən audit etmə hüququ ilə bağlı müddəanın daxil edilməsi və ya nüfuzlu və müstəqil əminlik təminatı verən bir auditorun üçüncü

tərəfləri audit etdiyinə dair sübutların təqdim olunması ilə bağlı tələb. Audit etmək hüququ maddəsi olmadan daxili audit funksiyasının məlumat əldə etmək və ya əminlik təminatı vermək imkanı məhdudlaşa bilər.

- Əsas təşkilatın müstəqil auditorların nəzarət mexanizmlərinin qiymətləndirilməsi üzrə hesabatlara çıxış imkanı var; məsələn, maliyyə, uyğunluq (komplayens) və məlumat təhlükəsizliyi sahəsində Beynəlxalq Əminlik Təminatı Tapşırıqları üzrə Standart və ya STN/SOC hesabatlarına.
 - Üçüncü tərəfin kənar əminlik təminatı təqdim edən podratçılarının işinə güvənildikdə, sənədlərin etibarlılığından əmin olmaq üçün onlar lazımı qaydada təhlil olunmalıdırlar.
 - STN/SOC hesabatları qənaətbəxş olmayan risk və dəyişiklik idarəetmə proseslərini müəyyən etmək üçün istifadə olunur.
 - Siyasət və prosedurlar müəyyən təşkilatlar və ya müqavilə növləri üçün vacib olan istənilən zəruri komponentləri əhatə edir:
 - Ətraf mühit və davamlılıq üzrə müddəalar.
 - Məlumat vermə (whistleblowing) üzrə protokollar.
 - Performans göstəricilərinin qiymətləndirilməsi üçün tələblər.
 - Üçüncü tərəflər üçün sınaqdan keçirilmiş biznesin davamlılığı planı.
 - Xidmətlərin göstərilməsində süni intellektin istifadəsi.
 - Hər hansı aşağı mərhələli podratçının işləri üçün aydın şəkildə təsvir, açıqlama, şərtlər və əhatə dairəsinin təyin olunması.
 - Müqavilə müddəti ərzində əhatə dairəsi, şərtlər və ya əməliyyat tələblərində (məsələn, texnologiya dəyişiklikləri və ya tənzimləyici yeniləmələr) ediləcək dəyişikliklərin necə idarə olunacağını müəyyən edən dəyişiklik idarəetmə prosesi.
 - Dəyişiklik sifarişlərinin sayı və ya faktura tərtib edilə bilən əlavə məbləğlərə qoyulan məhdudiyyətlər.
 - Ödəniş edilməzdən və ya hər hansı saxlanılan məbləğ buraxılmazdan əvvəl son məhsulların rəsmi şəkildə qəbulunu tələb edən siyasət və prosedurlar.
 - Üçüncü tərəflər öz etika siyasətlərini və ya davranış qaydaları kodeksini paylaşmalı və/və ya əsas təşkilatın qaydalarına riayət etməlidirlər.
 - Müqaviləni üçüncü tərəf təmin etdikdə, əsas təşkilat müvafiq hüquqi yoxlama aparmış, əsas risklər anlaşılmış və müvafiq risk azaldılması strategiyası ilə dəstəklənmişdir.
- C. Sonlandırılmış müqavilələr və ya razılaşmalar müvafiq maraqlı tərəflər, o cümlədən hüquq və uyğunluq (komplayens) şöbələri tərəfindən nəzərdən keçirilərək təsdiqlənmiş, təhlükəsiz qaydada saxlanılmış və müvafiq məsuliyyət daşıyan müqavilə menecerinə və ya inzibatçısına təhkim olunmuşdur.
- Kənar xidmət münasibətini və üçüncü tərəfin öhdəliyini təsdiq edən müqavilə və ya digər rəsmi sənəd, həmçinin tələb olunan hüquqi və uyğunluq (komplayens) yoxlamalarının aparıldığıнын sübutu.

- D. Üçüncü tərəflərlə olan bütün əlaqələrin dəqiq, tam və cari siyahısı, mərkəzləşdirilmiş müqavilə idarəetmə sistemi kimi bir platformada saxlanılır.
- Siyahıya və ya sistemə yeni üçüncü tərəf müqavilələrinin və ya razılaşmaların əlavə edilməsi prosesi.
 - Ehtimal olunan üçüncü tərəfləri təchizatçılar sisteminə daxil etmək və müqavilə təsdiqlənmədikdə onların sistemdən çıxarılması prosesi.
 - Üçüncü tərəflərlə olan müqavilələrin və ya razılaşmaların siyahıdan və ya sistemdən çıxarılması prosesi.
 - Gələcəkdə istinad üçün müəyyən podratçılar və ya təchizatçılarla bağlı problemləri sənədləşdirmək üçün izləmə sistemi.
 - Üçüncü tərəf klasterinin düzgün və tam olub-olmadığını müəyyən etmək məqsədilə təhlillərin aparılması prosesi.
- E. Üçüncü tərəflərin müqavilə və ya razılaşmanın şərtlərinə əməl etmələrini təmin etmək üçün sənədləşdirilmiş münasibətlərin başlanılması prosesləri yaradılır və onlara riayət edilir. Təhlil prosesində aşağıdakıların yoxlanılması daxil edilə bilər:
- Standartlaşdırılmış münasibətlərin başlanılması prosedurları bütün zəruri sənədlərin, təlimlərin və uyğunluq (komplayens) yoxlamalarının tamamlanmasını təmin edir.
 - Üçüncü tərəfin sistemləri və prosesləri əsas təşkilatın texnoloji ekosistemi ilə problemsiz şəkildə inteqrasiya oluna bilər.
 - Paylaşılan sistemlər uyğun və təhlükəsizdir. Dəlillərə STN/SOC hesabatlılığının bir hissəsi kimi tamamlayıcı istifadəçi subyekti üzrə nəzarət mexanizmləri də daxil edilə bilər.
 - Əsas təşkilat üçüncü tərəfin biznesin fasiləsizliyini təmin edən planlarını (bu planlar fəvqəladə hallar zamanı xidmətin davam etməsini təmin edir) qiymətləndirir. Potensial pozuntuları aradan qaldırmaq üçün ehtiyat planları prosesə daxil edilir.
- F. Müqavilə və ya razılaşma məqsədlərinə münasibətdə təchizatçının performansının davamlı monitorinqi üçün proseslərin mövcudluğu, o cümlədən əsas performans göstəricilərinin qiymətləndirilməsi.
- Monitorinq prosesləri üçüncü tərəf risklərinin qiymətləndirilməsinə dair məlumat təqdim edir və müəyyən edilmiş nəzarət zəiflikləri təhlil edilir, eskalasiya olunur və zərurət yarandıqda müvafiq olaraq aradan qaldırılır.
 - Proseslərin, texnologiyaların və alətlərin real vaxt rejimində monitorinqini təmin etmək üçün yaradılmış hesabatlar tərtib olunur və müşahidələr aparılır.
 - Ödənişlərin müqavilə və ya razılaşma şərtlərinə uyğun olaraq həyata keçirilməsini təmin edən proseslər, məsələn, layihənin vaxt cədvəlinə, mərhələlərinə və kommunikasiya tələblərinə əməl edilir. Ödənişlər yalnız münasibətlərin başlanılması mərhələsini tamamlamış və təchizatçı ödəniş sistemində daxil edilmiş təsdiqlənmiş podratçılara edilir. Müqavilədə təhvil verilməli işlər göstərildikdə, son ödənişlər yalnız həmin işlər yoxlandıqdan sonra həyata keçirilir.

- Üçüncü tərəf razılaşmaları ilə bağlı xərcləri izləmək, dəyəri təmin etmək və investisiyanın gəlirliliyini müəyyən etmək məqsədilə monitorinqin aparılması. Xərc-fayda təhlillərinin nəticələri müqavilələr üzrə yeni danışıqların aparılmasında istifadə olunur.
- Müqavilədə və ya razılaşmada hər hansı xidmət səviyyəsi üzrə razılaşma şərtlərinə riayət olunmamasına görə cərimələrin tətbiqinin dəyərləndirilməsi prosesləri. Cərimələr üçün əsas yaranan zaman onların hesablanması və tutulması.
- Prioritetləşdirilmiş üçüncü tərəflərin riskə əsaslanan sıralaması müntəzəm olaraq, razılaşmada dəyişikliklər baş verdikdə, eləcə də müqavilə başa çatmağa və ya avtomatik yenilənməyə yaxın olduqda yenidən qiymətləndirilir.
- Nəzarət mexanizmlərinin və əməliyyat tamlığının təsdiqlənməsi üçün prioritetləşdirilmiş üçüncü tərəflərin yerində və ya rüblük biznes icmalları şəklində təhlil olunması.
- Davam edən monitorinq prosesinin əlavə sübutlarına aşağıdakıları daxil etmək olar:
 - Üçüncü tərəfin maliyyə sabitliyinin təhlili.
 - Üçüncü tərəflərə qarşı şikayətlərin təhlil edilməsi.
 - İdarə heyətinin müstəqil auditor hesabatlarına dair təhlilləri, məsələn, Beynəlxalq Əminlik Təminatı Tapşırıqları üzrə Standart, Təsdiq Tapşırıqları üzrə Standartların Bəyannaməsi, üçüncü tərəflərin təqdim etdiyi maliyyə, audit, uyğunluq (komplayens) və məlumat təhlükəsizliyi hesabatları; ISO sertifikatları.
 - Aşkar edilmiş hər hansı əhəmiyyətli problemlər də daxil olmaqla, rəhbərliyin üçüncü tərəflərin apardıqları fəaliyyətin davamlılığı sınaq yoxlamalarının nəticələrini təhlil etməsi.
 - Subpodratçı və ya daha aşağı mərhələli podratçıların istifadəsi üçün şərtlər və məhdudiyyətlər.
 - Üçüncü tərəfin etik dəyərlərinin, mədəniyyətinin və davranışının qiymətləndirilməsi.
 - Media sorğularına cavabların verilməsi.
 - Süni intellekt kimi qabaqcıl texnologiyalardan istifadə də daxil olmaqla, əsas təşkilatın məlumat bazalarının və informasiyalarının saxlanması və ötürülməsinin qorunması üçün məxfilik və kibertəhlükəsizlik protokollarının qiymətləndirilməsi.
 - Təşkilatın mütəmadi olaraq performansın davamlı təkmilləşdirilməsi və müqavilə və ya razılaşma məqsədlərinin yerinə yetirilməsi üçün yeni imkanların müəyyən edilməsi üzrə fəaliyyəti.
 - Səlahiyyətlər bölgüsünün təhlili.
- G. Üçüncü tərəf müqavilə və ya razılaşmanın tələblərinə əməl etmədikdə və ya üçüncü tərəfin fəaliyyəti əsas təşkilat üçün riski artırıqda müəyyən edilmiş hallarla bağlı düzəldici tədbirlərin həyata keçirilməsi üzrə protokolların mövcudluğu.
 - Hadisənin şiddəti və üçüncü tərəfin prioriteti əsasında insidentlərin eskalasiyası üzrə protokolların mövcudluğu.
 - Kök səbəblərinin araşdırılması da daxil olmaqla insidentdən sonra təhlillərin aparılması.

- H. Başa çatma tarixləri yaxınlaşan və ya avtomatik yenilənən müqavilə və razılaşmalar üçün xəbərdarlıqlar verilməsi üzrə proseslərin mövcudluğu. Avtomatik yenilənmə prosesləri aşağıdakıların təhlil olunmasını nəzərdə tutur:
- Üçüncü tərəfin performansı.
 - Müqavilə və ya razılaşmanın şərtləri və hər hansı əlavələr.
 - Risk amilləri.
- I. Müqavilə tələbləri, o cümlədən vaxt və gözləntilər üzrə bəndlərin təmin olunması məqsədilə subpodratçılar, eləcə də daha aşağı mərhələli podratçılar əhatə edən rəsmi münasibətlərin sonlandırılması planı həyata keçirilir və ona riayət olunur.
- Təhlükəsizlik tədbirlərinin effektivliyini təmin etmək üçün yoxlama siyahıları və ya əsas maraqlı tərəflərlə müsahibələr.
 - Üçüncü tərəfin nəzarətində olan təşkilata aid məlumatlar bazası və ya informasiyalar təşkilata geri qaytarılmış və ya məhv edilmişdir.
 - Üçüncü tərəfin təşkilatın məlumatlarına, sistemlərinə və ya obyektlərinə giriş hüquqları ləğv edilmişdir.
 - Əsas təşkilatın aktivləri, məsələn, cihazlar, proqram təminatı lisenziyaları, əqli mülkiyyət və sənədlər geri qaytarılmışdır.
 - Üçüncü tərəflə münasibətlər əsaslı səbəbdən xitam olunduqda, yüngülləşdirici hallar və ya risklər müəyyən edilərək yüksək rəhbərliyə və/və ya direktorlar şurasına çatdırılır.
 - Prioritetləşdirilmiş üçüncü tərəfin müqaviləsi ləğv edildikdə üçüncü tərəf müvafiq risk dəyərləndirilmələri aparılaraq əvəz edilir (müqavilə şərtlərinin artıq yerinə yetirilmiş olduğu və ya müqavilənin predmetinin artıq aktual olmadığı hallar istisna olmaqla).

Əlavə A. Praktiki Tətbiq Nümunələri

Aşağıdakı nümunələr Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər Mövzu Əsaslı Tələbin tətbiq oluna biləcəyi ssenariləri təsvir edir:

Nümunə 1: Daxili audit planı çərçivəsində aparılan daxili audit işi hazırda üçüncü tərəfin təqdim etdiyi xidmət və ya nəticəni əhatə edir.

Daxili audit funksiyası risk əsaslı planlaşdırma prosesini tamamlayıb daxili audit planına hazırda müqavilə və ya razılaşma əsasında üçüncü tərəflərin göstərdiyi xidmətlər və ya nəticələr üzrə bir və ya bir neçə yoxlama tapşırığını daxil etdikdə, bu yoxlama tapşırıqlarını icra edərəkən Mövzu Əsaslı Tələb mütləq nəzərə alınmalıdır.

Mövzu Əsaslı Tələbdəki göstərilmiş hər bir məqam bütün tapşırıqların icrası zamanı tətbiq olunmaya bilər. Daxili auditorlar peşəkar mühakiməni tətbiq edərək Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər üzrə Mövzu Əsaslı Tələbin bir və ya bir neçə tələbinin aktual olmadığını və buna görə də tapşırığın əhatə dairəsindən çıxarılmalı olduğunu müəyyən etdikdə, həmin tələblərin kənarlaşdırılması üçün əsaslandırmanı sənədləşdirib saxlamalıdır. Məsələn, daxili audit funksiyası tərəfindən təşkilatın həyati əhəmiyyətli xidmətləri davam etdirməsi üçün üçüncü tərəflərdən asılılıq səviyyəsinin aşağı olduğu və ya qurulan münasibətlərin potensial maliyyə təsirinin əhəmiyyətsiz olduğu qənaətinə gəlinəndə hallarda müəyyən tələblərin istisna edilməsi əsaslandırıla bilər.

Nümunə 2: Üçüncü tərəflərlə münasibətlər üzrə risklər üçüncü tərəflərlə münasibətlər və ya müqavilələrin idarə olunması proseslərini əhatə etməyən audit yoxlaması zamanı müəyyən edilmişdir.

Daxili auditorlar birbaşa üçüncü tərəflərlə münasibətlərə aid olmayan prosesi qiymətləndirərkən üçüncü tərəflərlə münasibətlər və ya müqavilələrin idarə olunması prosesləri ilə bağlı riskləri müəyyən edə bilərlər. Məsələn, məlumatların saxlanması dəyərləndirmək üçün planlaşdırılan yoxlama zamanı daxili auditorlar bulud xidmətlərinin üçüncü tərəfin təmin etdiyini öyrənə bilərlər. Üçüncü tərəfin rəhbərliyi ilə aparılan müsahibələr zamanı daxili auditorlar üçüncü tərəfin göstərdiyi xidmətlərlə bağlı kibertəhlükəsizlik risklərini müəyyən edə bilərlər.

Müvafiq risklər müəyyən edildikdən sonra daxili auditorlar həm Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər üzrə Mövzu Əsaslı Tələb, həm də Kibertəhlükəsizlik üzrə Mövzu Əsaslı Tələbin tələblərini nəzərdən keçirməli və hansı tələblərin tətbiq olunmalı olduğunu müəyyən etməlidirlər. Auditorlar tapşırığın çərçivəsindən üçüncü tərəfin idarəetmə proseslərini və ya üçüncü tərəfin risk idarəetmə proseslərini istisna edib, yoxlanılan obyektə bağlı yalnız üçüncü tərəf nəzarət mexanizmlərinə diqqət yetirə bilərlər. Eyni peşəkar mühakimə Kibertəhlükəsizlik Mövzu Əsaslı Tələbdəki göstərilmiş müddəaların tətbiqinə də aid edilir. Onlar yoxlama tapşırığı üzrə iş sənədlərində Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər və Kibertəhlükəsizlik üzrə Mövzu Əsaslı Tələblərinin digər müddəalarının istisna edilməsinin əsaslandırmasını sənədləşdirməli və həmin sənədləri müvafiq qaydada saxlamalıdır.

Nümunə 3: Əvvəldən daxili audit planına daxil edilməmiş üçüncü tərəflərlə münasibətlərə aid bir fəaliyyətin həyata keçirilməsi tələb olunmuşdur.

Təşkilat daxilində prioritet verilmiş üçüncü tərəflə bağlı daxili audit funksiyasının dərhal diqqətini tələb edən hər hansı bir məsələ yaranmışdır. Məsələ nəzarət mexanizminin uğursuzluğu ilə bağlıdır. Baş audit icraçısı yaranmış ehtiyacı qarşılamaq üçün daxili audit funksiyasının audit planının və resurslarının yenidən prioritetləşdirilməsinə zərurət yaranması barədə direktorlar şurası ilə əlaqə saxlamalıdır. Auditor müvafiq rəhbərlik komandası ilə əməkdaşlıq edərək vəziyyəti qiymətləndirmək və gələcək hadisələrin qarşısını almaq üçün tövsiyələr hazırlamaq məqsədilə icra ediləcək tapşırığın hədəflərini müəyyən etməlidir. Bu zaman tapşırığın çərçivəsinin təyin olunması məqsədilə baş audit icraçısı Mövzu Əsaslı Tələbi təhlil etməli, hansı tələblərin tətbiq olunmasının zəruri olduğunu müəyyənləşdirməli və istisnaları sənədləşdirilməlidir.

Əlavə B. Könüllü Sənədləşdirmə Aləti

Daxili auditorlardan tələblərin tətbiq olunma imkanını risk qiymətləndirməsinə əsaslanaraq müəyyən etdikdə peşəkar mühakimə yürütmələri və bəzi tələblərin istisnalarını müvafiq şəkildə sənədləşdirmələri gözlənilir. Mövzu Əsaslı Tələb auditorun peşəkar mühakiməsinə əsasən daxili audit planında və ya yoxlama tapşırığı üzrə iş sənədlərində rəsmiləşdirilə bilər. Bir və ya bir neçə daxili audit tapşırığı bu tələbləri əhatə edə bilər. Bundan əlavə, bütün tələblərin tətbiq olunması mümkün olmayan tapşırıqlar da ola bilər. Bu çap edilə bilən forma Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər üzrə Mövzu Əsaslı Tələbə uyğunluğu sənədləşdirmək üçün bir seçim təqdim edir, lakin onun istifadəsi məcburi deyil.

Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər – İdarəetmə

Tələb	İcra edilən elementlərin əhatəsi və ya istisna üçün əsaslandırma	Sənədləşdirməyə istinad
<p>A. Üçüncü tərəflə müqavilə bağlayıb-bağlamamağı müəyyən etmək üçün rəsmi yanaşma yaradılır, tətbiq edilir və mütəmadi olaraq nəzərdən keçirilir. Yanaşma məhsul və ya xidmət təqdim etməklə məqsədləri yerinə yetirmək üçün zəruri və mövcud olan resursları müəyyənləşdirmək və qiymətləndirmək üçün uyğun olan meyarları əhatə edir.</p>		
<p>B. Üçüncü tərəflə münasibətlərin həyat dövrü boyunca münasibətləri və riskləri müəyyən etmək, qiymətləndirmək və idarə etmək üçün üçüncü tərəflərlə münasibətlərlə bağlı siyasətlər və prosedurlar müəyyən edilir. Siyasətlər və prosedurlar müvafiq tənzimləyici tələblərə uyğunlaşdırılıb və nəzarət mühitini gücləndirmək məqsədilə mütəmadi olaraq nəzərdən keçirilir və yenilənir.</p>		

Tələb	İcra edilən elementlərin əhatəsi və ya istisna üçün əsaslandırma	Sənədləşdirməyə istinad
<p>C. Təşkilatın üçüncü tərəflərlə münasibətlər üzrə idarəetmə rolları və məsuliyyətləri müəyyən edilir, kimin üçüncü tərəfləri seçdiyi, istiqamətləndirdiyi, idarə etdiyi, onlarla ünsiyyət qurduğu və onların fəaliyyətini nəzarətdə saxladığı, eləcə də üçüncü tərəf fəaliyyətləri barədə kimin məlumatlandırılmalı olduğu ətraflı şəkildə göstərilir. Üçüncü tərəf rolları və məsuliyyətləri həvalə olunan şəxslərin müvafiq sərəfşəhərə malik olmasını təmin etmək üçün müəyyən bir proses mövcuddur.</p>		
<p>D. Müvafiq maraqlı tərəflərlə ünsiyyətin təmin edilməsi üçün protokollar müəyyən edilir və prioritetləşdirilmiş üçüncü tərəflərin performansının, risklərinin və uyğunluğunun (xüsusilə qanun və qaydalara riayət edilməməsi hallarının) vəziyyəti barədə vaxtında hesabat verməyi əhatə edir. Üçüncü tərəflər risk səviyyələrinə görə prioritetləşdirilir. Müvafiq maraqlı tərəflərə şura, yüksək rəhbərlik, satınalma, əməliyyatlar, risk idarəçiliyi, uyğunluq (komplayens), hüquq, informasiya texnologiyaları, informasiya təhlükəsizliyi, insan resursları və digər tərəflər aid ola bilər.</p>		

Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər – Risklərin İdarə Edilməsi

Tələb	İcra edilən elementlərin əhatəsi və ya istisna üçün əsaslandırma	Sənədləşdirməyə istinad
<p>A. Üçüncü tərəflərin və onların xidmətlərinin risk idarəetmə prosesləri standartlaşdırılmış və hərtərəflidir, müəyyən edilmiş rol və məsuliyyətləri əhatə edir və təşkilat üçün əhəmiyyətli əsas riskləri (məsələn, strateji, nüfuz, etika, əməliyyat, maliyyə, uyğunluq (komplayens), kibertəhlükəsizlik, informasiya texnologiyaları, hüquq, davamlılıq və geosiyasi risklər) kifayət qədər nəzərə alır. Proseslərə riayət olunmasına nəzarət edilir və hər hansı kənarlaşmalar üçün düzəldici tədbirlər həyata keçirilir.</p>		
<p>B. Üçüncü tərəflərlə bağlı risklər münasibətlərin həyat dövrü boyunca müəyyən edilir və mütəmadi olaraq qiymətləndirilir. Risk qiymətləndirilməsi üçüncü tərəfləri, o cümlədən zəncirin sonrakı mərhələlərindəki tərəfləri sıralamaq və prioritetləşdirmək üçün istifadə olunur. Risklərin təsirinin azaldılması üzrə tədbirlər də sıralanır və prioritetləşdirilir. Risk qiymətləndirilməsi mütəmadi olaraq nəzərdən keçirilir və yenilənir.</p>		
<p>C. Risklərin təsirinin azaldılması üzrə tədbirlər sıralamaya uyğun olaraq yetərli və dəqiqdir. Risklərin təsirinin azaldılması üzrə tədbirlər mütəmadi olaraq icra edilir, nəzərdən keçirilir, təsdiqlənir, monitorinq edilir, qiymətləndirilir və lazım gəldikdə tənzimlənir.</p>		
<p>D. Üçüncü tərəflərlə olan münasibətlərdən yaranan məsələləri idarə etmək və zərurət yarandıqda onları yuxarı instansiyalara eskalasiya etmək üçün proseslər mövcuddur, bu da nəticələrə görə məsuliyyəti təmin edir və müqavilələrin və ya digər razılışmaların şərtlərinin yerinə yetirilmə ehtimalını artırır. Üçüncü tərəf artan narahatçılıqlara cavab vermədikdə, rəhbərlik davam edən işgüzar əlaqənin risklərini qiymətləndirmək və zərurət olduqda əlavə tədbirlər görmək, düzəlişlər tətbiq etmək və ya münasibətlərə xitam vermək üçün prosedurlara malikdir.</p>		

Üçüncü Tərəflərlə Münasibətlər – Nəzarət Mexanizmləri

Tələb	İcra edilən elementlərin əhatəsi və ya istisna üçün əsaslandırma	Sənədləşdirməyə istinad
<p>A. Üçüncü tərəflərin tapılması və seçilməsi üçün sənədləşdirilmiş və təsdiqlənmiş biznes əsaslandırması və ya münasibətin zəruriliyi və mahiyyətini izah edən və əsaslandıran digər müvafiq sənədlə gücləndirilmiş zəruri yoxlama prosesi mövcuddur.</p>		
<p>B. Müqavilə formaləşdirilməsi və təsdiq təşkilatın üçüncü tərəf risklərinin idarə edilməsi siyasətləri və prosedurlarına uyğun olaraq həyata keçirilir və təşkilatın müvafiq şöbələri arasında əməkdaşlığı əhatə edir.</p>		
<p>C. Müqavilələrin son variantı və ya yekun razılaşmalar bütün müvafiq maraqlı tərəflər, o cümlədən hüquq və uyğunluq (komplayens) şöbələri tərəfindən nəzərdən keçirilərək təsdiqlənir, hər iki tərəfin səlahiyyətli şəxsləri tərəfindən imzalanır və təhlükəsiz şəkildə saxlanılır. Hər bir müqavilə üzrə müqavilə meneceri və ya inzibatçısı məsuliyyət daşıyır.</p>		
<p>D. Üçüncü tərəflərlə olan bütün münasibətlər üzrə dəqiq, tam və cari siyahı, məsələn, mərkəzləşdirilmiş müqavilə idarəetmə sistemi portalı istifadə edilir.</p>		
<p>E. Üçüncü tərəflərin müqavilə və ya razılaşmanın şərtlərini yerinə yetirməsi üçün məlumat bazası yaratmaq məqsədilə sənədləşdirilmiş münasibətlərin başlaması prosesləri müəyyən edilir və buna riayət olunur.</p>		

Tələb	İcra edilən elementlərin əhatəsi və ya istisna üçün əsaslandırma	Sənədləşdirməyə istinad
<p>F. Üçüncü tərəflərin müqavilənin və ya razılaşmanın şərtlərinə uyğun olaraq münasibətlərin həyat dövrü boyunca fəaliyyət göstərib-göstərmədiklərini və müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirib-yetirmədiklərini qiymətləndirmək üçün davamlı monitoring prosesləri mövcuddur. Proseslərə təqdim olunan məlumatların etibarlılığının yoxlanılması və razılaşma şərtləri dəyişdikdə, mütəmadi olaraq performansın yenidən qiymətləndirilməsi daxildir.</p>		
<p>G. Üçüncü tərəf gözləntiləri yerinə yetirmədikdə, eləcə də izafi və ya gözlənilməz risk yaratdıqda düzəldici tədbirlərin görülməsi üçün protokollar müəyyən edilir. Protokollar hadisələrin şiddətinə görə onların eskalasiyasını, hadisədən sonrakı təhlillərin aparılmasını və hadisələrin kök səbəbinin təhlilini əhatə edir.</p>		
<p>H. Müqavilənin müddətinin başa çatma və yenilənmə tarixləri izlənilir və zərurət yarandıqca yenilənmə tədbirləri görülür.</p>		
<p>I. Müqavilə tələblərinin, o cümlədən müddət və gözləntilərin kifayət qədər nəzərə alınması məqsədilə rəsmi münasibətlərin sonlandırılması planı icra edilir və bu planın müddəalarına riayət olunur. Bu proseslər aşağıdakı məsələlərin necə yerinə yetirildiyini əhatə edir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Üçüncü tərəflə münasibətlərə xitam verilməsi. • Zərurət yarandıqda üçüncü tərəfin əvəz edilməsi. • Mülkiyyət hüququnun yenidən təyin edilməsi və üçüncü tərəfin saxladığı və təşkilata aid həssas məlumatların geri qaytarılması və ya məhv edilməsi. • Üçüncü tərəfin sistemlərə, avadanlıqlara və obyektlərə çıxışının ləğv edilməsi. 		

Daxili Auditorlar İnstitutu haqqında

Daxili Auditorlar İnstitutu ("IIA"), qeyri-kommersiya təşkilatı olaraq dünyanın müxtəlif ölkələrində 265,000-dən artıq üzvünə xidmət göstərən və 200,000 nəfərdən çox şəxsə "Sertifikatlaşdırılmış Daxili Auditor" (Certified Internal Auditor®) sertifikatı təqdim etmiş, daxili auditorların beynəlxalq peşəkar assosiasiyasıdır. Əsası 1941-ci ildə qoyulmuş Daxili Auditorlar İnstitutu ("IIA"), daxili audit sahəsində standartlaşdırma, sertifikatlaşdırma, təlimlərin keçirilməsi, tədqiqatların aparılması və texniki təlimatların hazırlanması ilə bağlı fəaliyyət göstərən lider təşkilat kimi tanınır. Əlavə məlumat almaq üçün www.theiia.org internet sahifəsinə müraciət edə bilərsiniz.

Məsuliyyətdən imtina

Daxili Auditorlar İnstitutu ("IIA") bu sənədi məlumat və tədris məqsədləri ilə dərc etmişdir. Bu material müəyyən fərdi hallara dair qəti cavablar vermək üçün nəzərdə tutulmayıb və buna görə də yalnız təlimat kimi istifadə olunmaq məqsədi daşıyır. Daxili Auditorlar İnstitutu ("IIA") hər bir konkret vəziyyətlə bağlı birbaşa olaraq müstəqil ekspertdən məsləhət almağı tövsiyə edir. Daxili Auditorlar İnstitutu ("IIA") yalnız bu materiala əsaslanaraq və güvənərək qərar vermiş hər hansı bir şəxsə görə heç bir məsuliyyət daşmır.

Müəllif hüquqları

© 2025 Daxili Auditorlar İnstitutu ("IIA"). Bütün hüquqlar qorunur. Bu sənədi istənilən formada çoxaltmaq üçün icazənin əldə edilməsi ilə bağlı copyright@theiia.org elektron poçt ünvanı vasitəsilə əlaqə saxlamazınız xahiş olunur.

Sentyabr 2025

The Institute of
Internal Auditors

Global Headquarters

The Institute of Internal Auditors
1035 Greenwood Blvd., Suite 401
Lake Mary, FL 32746, USA
Phone: +1-407-937-1111
Fax: +1-407-937-1101